

Privatizacija u Srbiji – od euforije do agonije

Sladana Madžgalj

Beograd

Malo je perioda u proteklih četvrt veka, koliko u Srbiji traje privatizacija, kada je odnos prema tom procesu bio racionalan i zasnovan na prostom sabiranju relevantnih brojki. Ili se zapadalo u euforiju i očekivalo da ta „boginja ozdravljenja“ reši sve probleme - ili u agoniju, u kojoj je upravo privatizacija bila kriva za sve. Trenutno smo, čini se, i u tom smislu u tranziciji, i iz priča o „pljačkaškoj privatizaciji“ se polako vraćamo u euforiju „ozdravljenja“ i usput najavljujemo, predviđamo ili iščekujemo (da nam država nađe) ozbiljne kupce. Investitore s kojima ćemo zajedno spasavati preostalo „društveno bogatstvo“. Optimizam ne umanjuje ni to što, prema procenama

Svetske banke dve trećine preduzeća u restrukturiranju nema šanse da opstane, jer za njih nema interesovanja investitora, ni to što ministar privrede Željko Sertić za ovu nedelju najavljuje obelodanjivanje liste od „više od 50 firmi koje će biti privatizovane, i više od sto koje će ići u stečaj“.

Ali pre nego što ova najnovija euforija (možda) ponovo pređe u agoniju, valja pogledati rezultate analize pet slučajeva uspešne i pet slučajeva neuspešne privatizacije u Srbiji, koju su za potrebe Naleda, a uz podršku USAID, sproveli dr Branko Radulović i mr Stefan Dragutinović. Analizirana preduzeća uzeta su iz iste delatnosti, imaju sličnu strukturu poslovanja i privatizovana su po različitim modelima, a trenutni skor neuspešno privatizovanih je da su posle raskida ugovora dva završila u restrukturiranju, dva u stečaju, a da jedno zapravo i ne

zna gde je, jer je kupac otišao u stečaj. Studija je zanimljiva i po tome što su, za razliku od svih prethodnih, koje su se uglavnom bavile nesumnjivim uspesima uspešnih privatizacija (rast produktivnosti, obima proizvodnje i prodaje, vrednosti kapitala, dobiti i slično), u njoj obračunati oportunitetni, odnosno društveni troškovi neuspešnih privatizacija, i njihovi efekti na lokalne finansije i fiskalnu autonomiju lokalnih samouprava.

Tako je, primera radi, poređenjem alternativnih scenarija u privatizaciji dva farmaceutska preduzeća, izračunato da je taj trošak, ili gubitak u periodu 2007-2013 iznosio 31,6 miliona evra. Toliko bi, naime, država, odnosno opština Zrenjanin prihodovala (kroz izvorne i ustupljene prihode), da je Jugoremedija privatizovana onako kako je privatizovano Zdravlje Leskovac.

(strana 3)

Privatizacija u Srbiji – od euforije do agonije

U poređenju sa uspešnom privatizacijom Zdravlja, neuspešna privatizacija Jugoremedije je u periodu 2007-2013. uz sve ostalo značila i društveni trošak od 31,6 miliona evra

Beograd

(sa 1. strane)

Šta je bilo i šta će biti sa Jugoremedijom, kojom se bavila i Evropska komisija, i koja je privatizaciju započela još po sistemu besplatne podela akcija zaposlenima, reći će sudovi (razni), a do tada, ostaje činjenica da je kupac Zdravlja (Actavis), za koga se govorilo da je preduzeće dobio po bogateloj ceni, u socijalni program uložio 24,8 miliona evra, da je do kraja 2013. u preduzeće investirao 50 miliona evra, da je broj zaposlenih sveo na 19 odsto od zatečenog broja i pritom firmu učinio daleko uspešnijom, da je na ime poreza na zarade u periodu 2008-2013 uplatio oko tri miliona evra i da je državu pošteo još jednog „slučaja Galenika“.

Slično tome, da je Fabrika omotnog papira (FOPA) iz Vladičinog Hana, koja je sada u stečaju, bila privatizovana i radila onako kako je privatizovan kruševački Dušan Petronijević, sada deo međunarodne firme Duropack, opštinski budžet bi u periodu 2008-2013 bio bogatiji za najmanje 7,3 miliona evra. FOPA, međutim, ne samo da nije dobila strateškog investitora iz branše, nego joj nije pomoglo ni to što joj je država omogućila da, iako prvi put privatizovana još 1998 (kroz besplatnu podelu akcija radnicima), a kasnije prodana bugarskom investitoru „opšte prakse“, sedam godina ne plaća poreze i doprinose i što je

na kraju, pod pritiskom štrajkova (2011) „povezala staž“ radnicima-akcionarima.

I dok FOPA demonstrira slabosti radničkog akcionarstva, Goša montaža iz Smederevske Palanke, potvrđuje da i taj model može biti uspešan. Samo što radnici u tom slučaju nisu besplatno dobili akcije, nego su se udružili u konzorcijum i 2007, nakon otpusta dugova, svoje preduzeće kupili na aukciji i do 2013. u opremu investirali oko četiri miliona evra i ostvarili kumulativnu neto dobit od preko 14 miliona evra. Nasuprot tome, Zavarivač iz Vranja, koji posluje u istoj delatnosti, samo za obračunate a neizmirene poreze na zarade trenutno duguje državi 50 miliona dinara, a ukoliko se uporedi projektovani i stvarni poslovni rezultat, računica govori, da je njegova neuspela privatizacija za opštinu Vranje u periodu 2009-2013. značila društveni trošak ili gubitak oko 13,5 miliona evra. U ovoj firmi, inače, takođe najpre „svojinški transformisanoj“, a onda krajem 2008, prodatoj novom kupcu, problemi su nastali, ocenjuju autori studije, kako zbog svetske ekonomske krize, tako i zbog još dva za privatizaciju u Srbiji i te kako bitna faktora - nerealnog prikazivanja stanja u bilansima pre privatizacije i nerealnih sindikalnih zahteva.

Analiza uspešne privatizacije u rudarstvu, odnosno, slučaja DP Rudnik iz Gornjeg Milanovca je pokazala i da je, osim što je, za razliku od većine drugih, kupac (Contago) u ovom slučaju povećao broj zaposlenih, da je od septembra 2004, do kraja 2013. u osnovna sredstva firme uložio 5,4 miliona evra, po osnovu dela poreza na zarade opštini Gornji Milanovac obezbedio 193,6 miliona dinara, a državi u

međuvremenu na ime naknade za korišćenje mineralnih sirovina platio oko tri miliona dolara, ili gotovo tri puta više od cene po kojoj je kupio firmu. I sve to uprkos činjenici da se odmah po kupovini suočio sa stečajem o kojem nije bio obavešten, i dugovima koji u bilansima nisu bili prikazani. S druge strane, Suva Ruda iz Raške, koja je u stečaju prodana kao pravno lice Koncernu Framakom MB Šabac, čitavu deceniju tavori i trenutno i ne zna gde je. Ne samo zato što faktički od 2008. nikada nije pokrenula proizvodnju, nego i zato što joj je matična firma otišla u stečaj. Farmakom je inače Suvu rudu kupio za dva miliona evra, a prema poslednjim procenama firma vredi 12 miliona.

Najzad, da je poljoprivredno preduzeće Mala Bosna iz Subotice poslovalo kao Banatski Despotovac, prodat inače na rate, njegov poslovni rezultat bi, pokazala je ova studija, bio za 5,5 miliona evra bolji. Ali nije. Dok Banatski Despotovac posle prodaje, uz značajne investicije, nastavlja relativno uspešno poslovanje, Mala Bosna je nakon raskida ugovora sa konzorcijumom fizičkih lica koji ju je kupio 2007. godine, a protiv čijih članova su u međuvremenu pokrenuti krivični postupci, otišla u restrukturiranje. Prethodno je preduzeće ustupljeno novom vlasniku, a do tada su u njemu demonstrirana sva lica ovdašnje privatizacijske agonije - od skrivenih vlasničkih odnosa, izvlačenja imovine, korišćenja privatizovane firme kao kolaterala za kredite za povezana lica ili za kupovinu novih firmi, pa do povezanosti kupaca sa određenim bankama, od kojih su neke proteklih godina, baš kao i kupljene firme, završile u stečaju.

Kupac Zdravlja (Actavis), za koga se govorilo da je preduzeće dobio po bogateloj ceni, u socijalni program je uložio 24,8 miliona evra, do kraja 2013. u preduzeće investirao 50 miliona evra i na ime poreza na zarade u periodu 2008-2013. uplatio oko tri miliona evra

Page: 1

Reach: 0

Country: SERBIA

Size: 611 cm2

3 / 3

